

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

Cu titlu de manuscris
CZU 31.55:316.346.32.053(478)(043.2)

CAUȘAN CORINA

**OCUPAREA FORȚEI
DE MUNCĂ ÎN RÎNDUL TINERILOR
DIN MEDIUL RURAL**

**SPECIALITATEA 521.01 – TEORIE ECONOMICĂ;
POLITICI ECONOMICE**

**AUTOREFERAT
al tezei de doctor în economie**

Chișinău, 2015

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „Teorie Economică și Marketing”, Universitatea Tehnică a Moldovei.

Conducător științific: **Cojuhari Andrei**, doctor habilitat în economie, profesor universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei, specialitatea 521.01 – Teorie economică: Politici economice

Referenți oficiali:

Rusu Gheorghe, doctor habilitat în economie, profesor universitar, USM
Livițchi Oxana, doctor în economie, conferențiar universitar, UCCM

Consiliul Științific Specializat:

Bugaian Larisa, președinte, doctor habilitat în economie, profesor universitar, UTM

Crucerescu Cornelia, secretar științific, doctor în economie, conferențiar universitar, UTM

Gorobievski Svetlana, doctor habilitat în economie, conferențiar universitar, UTM

Timofti Elena, doctor habilitat în economie, profesor universitar, UASM

Zbârnciog Valeriu, doctor habilitat în economie, profesor universitar, ASEM

Trofimov Victoria, doctor în economie, conferențiar universitar, UCCM

Moraru Angela, doctor în economie, șef secție BNM

Susținerea tezei va avea loc la 3 septembrie 2015, ora 15.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 31.521.01-02 din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, pe adresa: Universitatea Tehnică a Moldovei, aula 214, blocul 10, bd. Dacia 41, mun. Chișinău, MD-2060.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca UTM și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 3 august 2015.

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat

Crucerescu Cornelia,
dr. în economie, conf. univ.

Conducător științific

Cojuhari Andrei,
doctor habilitat în economie,
profesor universitar

Autor

Caușan Corina

I. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei și importanța problemelor abordate. Evidențierea și soluționarea problemelor în domeniul ocupării forței de muncă tinere sînt actualmente sarcini stringente pentru Republica Moldova. Astăzi, situația ocupării tinerilor în mediul rural este cu mult mai dificilă decît în mediul urban. Majoritatea dintre ei desfășoară preponderent activități agricole (în mare parte fiind activități informale) sau activități publice (educație, ocrotirea sănătății, cultură, asistență socială), ponderea cărora este destul de modestă în structura ocupării din localitățile rurale. Atît activitățile agricole, care nu pot asigura o creștere rapidă a productivității muncii, cît și ocuparea în sectorul public, unde salariile angajaților depind de posibilitățile limitate ale bugetului local, nu pot asigura un nivel al veniturilor necesar pentru un trai decent. Rezultatele obținute de autor confirmă faptul că cel mai mult sînt afectați tinerii din mediul rural, unde rata șomajului în rîndul acestora este cu mult mai înaltă decît media pe țară, condițiile de angajare în cîmpul muncii a tinerilor din localitățile rurale sînt nefavorabile, stimularea materială a celor angajați este insuficientă.

Investigațiile efectuate de autor au arătat că, practic, populația economic activă din mediul rural este pusă în situația să aleagă între două posibilități: a) să accepte o muncă care aduce un venit modest; b) să aleagă calea emigrării în mediul urban, în vederea găsirii unui loc de muncă mai atractiv și mai bine plătit, sau să plece peste hotare în căutarea unui loc de muncă. **Autorul consideră** că situația devine și mai alarmantă, dat fiind faptul că majoritatea persoanelor din totalul celor declarate plecate peste hotare din mediul rural în căutarea unui loc de muncă sînt persoane în vîrstă de 15 – 29 de ani. Din aceste considerente, în prezent localitățile rurale din Republica Moldova devin tot mai puțin populate, iar cei rămași acolo reprezintă, în mare parte, persoane în vîrstă de pînă la 16 ani, adică acei ce-și fac încă studiile, și persoane în etate, adică pensionarii. Depopularea, în special în lo-

calitățile din mediul rural, rămîne una din principalele probleme cu care se confruntă țara, cu impact negativ asupra diferitor sfere social-economice. Populația tînăra din mediul rural întotdeauna a reprezentat sursa de forță de muncă pentru dezvoltarea industriei și a altor ramuri ale economiei naționale.

Problemele sus-menționate, cu care se confruntă actualmente tinerii din mediul rural, au determinat actualitatea și importanța teoretică și practică a cercetării. În scopul redresării situației privind ocuparea forței de muncă tinere din mediul rural, se cer măsuri urgente atît din partea autorităților publice locale, cît și din partea autorităților publice centrale ale Republicii Moldova.

Gradul de studiere a temei investigate în literatura de specialitate. Problemele legate de ocuparea forței de muncă în mediul rural sînt reflectate în mai multe lucrări științifice, printre care pot fi menționate *publicațiile cercetătorilor autohtoni*: **Bîrcă A.** Situația tinerilor pe piața muncii; **Mățu M.** Populația rurală a Republicii Moldova; **Cojuhari A.** Teorie economică; **Rusu Gh.** Stabilizarea și creșterea economică: aspecte metodologice, probleme, soluții; **Zbârciog V.** Euharistia economiei naționale emergente (oportunități, limite și riscuri); **Livițchi O.** Eradicarea sărăciei: concepte și strategii; **Gorobievski S.** Antreprenoriatul: aspecte fundamentale manageriale; **Vaculovschi D.** Problemele pieței muncii în Moldova-Transnistria; *publicațiile cercetătorilor români*: **Bold I.** Spațiul rural: definiție, organizare, dezvoltare; **Perț S.** Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele strategiei europene pentru ocupare (SEO) – o abordare globală; **Chis C.** Concept de măsuri de combatere a șomajului ș.a.

Totodată, menționăm faptul că studii speciale în domeniul ocupării forței de muncă tinere în mediul rural sînt relativ puține. Rămîn nesoluționate probleme, cum ar fi: depopularea localităților rurale, neatractivitatea mediului rural pentru tineri, spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate în mediul rural, infrastructura socială și economică degradată în localitățile rurale și altele, care necesită argumentare științifică și soluționare practică.

Obiectivul de bază al tezei constă în elaborarea măsurilor necesare pentru creșterea atractivității zonelor rurale, precum și redresarea situației privind ocuparea forței de muncă tinere din mediul rural.

Scopul cercetării constă în analiza problemelor de ocupare a tinerilor din mediul rural din Republica Moldova și elaborarea măsurilor de stimulare social-economică a implicării active a acestora în activități de muncă.

Realizarea scopului propus prevede următoarele obiective:

- determinarea etapelor de evoluție a conceptului de *ocupare a forței de muncă*;
- determinarea și clasificarea programelor de susținere a tinerilor din mediul rural, care pot fi implementate în Republica Moldova;
- evidențierea cauzelor emigrării tinerilor din sectorul rural;
- determinarea dificultăților pe care le întâmpină tinerii din localitățile rurale pe piața muncii;
- identificarea tendințelor de ocupare a forței de muncă tinere în mediul rural al Republicii Moldova;
- determinarea nivelului de asigurare a accesului tinerilor la educație, sănătate și informare;
- formularea direcțiilor și a măsurilor prioritare de stimulare a ocupării tinerilor din mediul rural;
- elaborarea prognozei pe termen mediu de ocupare în câmpul muncii a tinerilor din localitățile rurale;
- efectuarea unui sondaj sociologic privind situația și aspirațiile tinerilor din mediul rural din Republica Moldova.

Suportul teoretico-științific al cercetării este axat pe lucrările unor renumiți savanți, precum: A. Smith, D. Ricardo, Th. Malthus, K. Marx, J. M. Keynes, L. Walras, A. Marshall. Cercetări importante în domeniul ocupării forței de muncă găsim și în lucrările unor specialiști autohtoni, precum: Bîrcă A., Matei C., Mîtcu M., Cojuhari A., Rusu Gh., Zbârciog V., Bugaian L., Gorobievski S., Timofti E., Trofimov V., Livîțchi O. Moraru A. ș. a.

Metodologia cercetării științifice este bazată pe conceptele liberalilor clasici, neoclasici, pe viziunile lui K. Marx, J. M. Keynes și ale altor autori în domeniul ocupării forței de muncă, precum și pe analiza literaturii de specialitate. Din seria metodelor de cercetare științifică, au fost utilizate: analiza comparativă și cea structurală, sinteza, abstracția științifică, inducția, deducția, metoda istorică și cea logică, metoda regresiiilor liniare și a corelațiilor econometrice. Pentru elucidarea mai amplă a temei de cercetare, datele au fost prelucrate cu ajutorul metodelor matematice și statistice, folosindu-se următoarele procedee: diviziunea și descompunerea rezultatelor obținute prin sondaje sociologice, metoda grupărilor, metoda celor mai mici pătrate, folosită în econometrie pentru prognozarea economică. În scopul efectuării unei analize aprofundate a situației tinerilor din mediul rural al Republicii Moldova, în aprilie – iulie 2013 autorul a efectuat un sondaj care a acoperit raioanele de Nord ale Republicii Moldova (raionul Briceni: s. Colicăuți, s. Tribășăuți, s. Tabani), UTA Găgăuzia (raionul Ciadăr-Lunga: s. Congaz, s. Baurci, s. Svetli) și Transnistria (r-nul Slobozia: s. Ciobruți, s. Sucleia, s. Corotnoie). Sondajul a cuprins un eșantion de 810 respondenți, inclusiv 270 din Transnistria.

Baza informațională. Suportul informațional al lucrării îl constituie actele legislative și normative ale Republicii Moldova în domeniul ocupării forței de muncă; datele furnizate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Biroul Național de Statistică, Agenția de Ocupare a Forței de Muncă, informații preluate din Internet, informații rezultate din observații proprii, interviuri și sondaje.

Noutatea și originalitatea cercetării sînt determinate de scopul și obiectivele tezei și constau în următoarele:

1. Determinarea și concretizarea etapelor de evoluție a conceptului de ocupare a forței de muncă
2. Evidențierea problemelor social-economice cu care se confruntă tinerii din mediul rural din Republica Moldova.

3. Elaborarea măsurilor concrete de susținere a ocupării în câmpul muncii a tinerilor din mediul rural.
4. Elaborarea prognozei pe termen mediu (2014-2020) de ocupare în câmpul muncii a tinerilor din localitățile rurale.
5. Elaborarea măsurilor de stimulare a atragerii tinerilor din mediul rural în dezvoltarea activității antreprenoriale.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea măsurilor de stimulare social-economică a ocupării în câmpul muncii a forței de muncă tinere din Republica Moldova, ceea ce va contribui la majorarea ratei de ocupare, la antrenarea tinerilor în activități antreprenoriale, la stoparea emigrării din mediul rural și la creșterea aportului la dezvoltarea economiei naționale.

Importanța teoretică și valoarea practică a tezei constau în: elaborarea și argumentarea măsurilor practice de diminuare a emigrării tinerilor din mediul rural din Republica Moldova; elaborarea și argumentarea măsurilor de dezvoltare a infrastructurii sociale în localitățile rurale în scopul atragerii tinerilor în câmpul muncii; elaborarea măsurilor de ordin instituțional, economic și social în scopul înlăturării dificultăților pe care le întâmpină tinerii din mediul rural în procesul de angajare în câmpul muncii și în activitatea antreprenorială; elaborarea recomandărilor practice referitor la: reducerea contribuțiilor sociale pentru tinerii angajați, rambursarea cheltuielilor de instruire a tinerilor din mediul rural, stimularea obținerii creditelor preferențiale de consum, susținerea familiilor tinere din mediul rural.

Problemele științifice înaintate spre susținere sînt:

- Argumentarea etapelor de evoluție a conceptului de ocupare a forței de muncă.
- Determinarea problemelor economice și sociale cu care se confruntă tinerii din mediul rural din Republica Moldova în activitatea de muncă.
- Accesul tinerilor din mediul rural la instruire și sănătate.
- Elaborarea măsurilor legate de ocuparea tinerilor în localitățile rurale.

- Determinarea condițiilor de stimulare materială a tinerilor specialiști din mediul rural.

Aprobarea lucrării. Conținutul de bază al lucrării a fost discutat și publicat în cadrul conferințelor și simpozioanelor naționale și internaționale și în revistele recenzate. Rezultatele obținute sînt publicate în 12 lucrări științifice, cu un volum total de 3,9 coli de autor.

Structura tezei. Teza include: introducere; trei capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie, anexe. Teza este expusă pe 152 de pagini text de bază, 168 surse bibliografice, 40 de tabele, 40 de figuri, 34 de anexe.

Cuvinte-cheie: tinerii din mediul rural, politici de tineret, forță de muncă, ocupare, emigrare, antreprenoriat rural, servicii rurale, incubator de afaceri, programe pentru tineri, motivare.

II. CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea temei de cercetare, sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, sînt relevate noutatea științifică și valoarea aplicativă a lucrării, este indicat suportul teoretico-metodologic și informațional al cercetării.

Capitolul 1 – „Abordări conceptuale ale activității de muncă a tinerilor din mediul rural” – este dedicat problemelor conceptuale privind ocuparea forței de muncă, angajarea tinerilor în mediul rural, migrația internă și externă a tinerilor, analiza programelor naționale și internaționale de susținere a tineretului rural și analiza aspectelor economico-juridice referitor la protejarea tinerilor din mediul rural.

În teză este analizat procesul de evoluție a conceptului de *ocupare a forței de muncă*, care are o geneză îndepărtată în timp și care s-a cristalizat treptat în diferite perioade ale dezvoltării social-economice. La *etapa mercantilistă* nu s-a conturat un concept economic determinat de ocupare a forței de muncă, iar analiza economică a mercantiliștilor era orientată preponderant spre asigurarea

industrii manufacturiere și a comerțului cu forță de muncă ieftină. La *etapa fiziocrată* au apărut unele idei și viziuni referitor la ocuparea forței de muncă la nivel macroeconomic, în special în lucrarea „Tabloul economic” a lui **Fr. Quesnay**. *Scoala liberalilor clasici* privea problema ocupării forței de muncă în conexiune cu șomajul: dacă șomajul apare și crește la un moment dat, salariile scad, forța de muncă se ieftinește, costul se reduce, ceea ce îi permite producătorului să mărească producția și să angajeze un număr tot mai mare de muncitori, astfel făcând să dispară șomajul.

K. Marx face legătură între utilizarea forței de muncă și modalitățile procesului de producție, considerând șomajul un factor important ce reglează producția capitalistă. El afirmă că șomajul apare ca un surplus relativ de populație ce se formează datorită condițiilor specifice de valorificare a capitalului tehnic. În domeniul ocupării forței de muncă, *scoala neoclasică* s-a pronunțat pentru utilizarea deplină a brațelor de muncă în contextul echilibrului economic general. În viziunea *neoclasicilor*, piața forței de muncă este supusă aceluiași reguli ale concurenței ca și alte piețe, iar cererea de muncă se confruntă liber cu oferta de muncă în baza unui nivel al salariului real, care permite ocuparea deplină a forței de muncă și, implicit, un echilibru general pe piața muncii.

Conceptul lui **J. M. Keynes** referitor la ocuparea deplină a forței de muncă a jucat un rol important în elaborarea politicilor de ocupare a forței de muncă și de combatere a șomajului în anii `30-`60 ai secolului trecut. În lucrarea sa celebră „Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor” (1936), autorul constată că șomajul nu constituie un rău absolut pînă la un anumit punct, fiind chiar un factor pozitiv, stimulîndu-i pe oameni să lucreze mai bine.

La etapa contemporană, în urma aprofundării crizei resurselor energetice, care a cuprins majoritatea țărilor dezvoltate industrial, au apărut noi abordări în domeniul ocupării forței de muncă, numite în SUA „economia ofertei”, care se bazează în special pe dereglementarea vieții economice și reducerea costurilor. *Etapa actuală* a evoluției conceptului de ocupare a forței de muncă se

caracterizează și prin transformări calitative importante, legate de creșterea rapidă a nivelului de educație în țările dezvoltate, de modificarea condițiilor de intrare a tinerilor pe piața muncii, de aplicarea noilor cerințe de angajare a muncitorilor aflați în plină carieră profesională, dar relativ mai puțin instruiți, cărora tinerii le fac concurență. Actualmente, în țările Uniunii Europene și în alte țări sînt elaborate un șir de programe și proiecte de ocupare și susținere a tinerilor în câmpul muncii.

În baza analizei critice a conceptului, a politicilor și instrumentelor de ocupare a forței de muncă, autorul ajunge la concluzia că în viitor, în urma intensificării proceselor de mondializare economică, accentul în domeniul ocupării forței de muncă va fi pus nu atît pe politicile statale cu aplicare generală, cît pe politicile de ramură și de întreprindere, făcînd obiectul unui dialog social activ între patronat și sindicate, dialog concretizat prin acorduri de durată limitată în timp și revizuibile în funcție de conjunctura economică și socială.

În teză este reflectat rolul tinerilor în activitatea de muncă. Tinerii reprezintă a patra parte din populația Republicii Moldova, inclusiv: în mediul rural – 57,2%, în mediul urban – 42,8%. Una dintre cele mai acute probleme a fost și rămîne plasarea tinerilor în câmpul muncii. Șansele de angajare a lor sînt problematice.

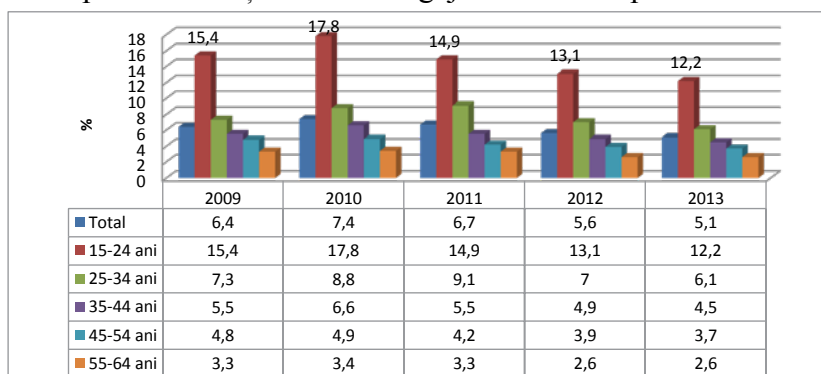

Fig. 1. Evoluția ratei șomajului în Republica Moldova pe categorii de vîrstă, %

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova.

Situația în care se regăesc actualmente tinerii din Republica Moldova, unde rata șomajului în rîndul tinerilor rămîne a fi cea mai înaltă în comparație cu alte categorii de vîrstă, este una îngrijorătoare. Lipsa posibilităților de autoafirmare și garanțiile sociale limitate conduc inevitabil la înstrăinarea tinerilor de procesele actuale din viața social-economică a țării și duc la ponderea înaltă a șomajului (figura 1).

În opinia autorului, principalele eforturi de creare a locurilor de muncă trebuie să se concentreze pe ocuparea forței de muncă tinere, iar pentru aceasta trebuie de integrat necesitățile tinerilor în strategiile comunitare de ocupare a forței de muncă, de elaborat programe menite să asigure tinerilor aptitudinile necesare în economia reală, de susținut dezvoltarea spiritului antreprenorial în rîndul tinerilor prin pregătirea profesională specifică.

Actualmente, pentru susținerea tineretului sînt elaborate o serie de programe de nivel internațional și nivel național: programe de studii, programe de susținere a tinerilor întreprinzători, programe agricole, care vizează direct sau indirect tineretul rural.

Problemele cu care se confruntă tinerii cer o atenție imediată și o reacție adecvată. Guvernul este instituția căreia îi revine rolul de a elabora și a implementa **politicile adresate tinerilor**. La etapa actuală, **cadrul juridic** referitor la politicile de tineret și la ocuparea tinerilor din Republica Moldova se bazează pe următoarele acte legislative și normative: *Legea cu privire la tineret*, care definește politicile de tineret; *Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2014-2020*, care stabilește prioritățile statului în privința tinerilor și trasează direcțiile prioritare de dezvoltare ale sectorului de tineret pentru următorii ani și definește un plan specific de acțiuni. Strategia prevede implicarea directă a tinerilor în viața politică, economică, socială și culturală a țării; *Codul Educației al Republicii Moldova*, care prevede racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă; *Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă, pe*

anii 2007-2015 are ca scop ameliorarea situației pe piața forței de muncă, promovarea politicilor active, atingerea unei ocupări cât mai depline și reducerea șomajului etc.

Tabelul 1. Populația de 15-34 de ani aflată la lucru sau în căutarea unui loc de lucru în străinătate, mii persoane

Grupe de vîrstă	2009			2013		
	Total pe republică	Urban	Rural	Total pe republică	Urban	Rural
15 - 24 ani	69,9	12,2	57,7	69,1	11,0	58,2
25 - 34 ani	84,1	27,1	57,0	111,7	31,9	79,8
Total	154,0	39,3	114,7	180,8	42,9	138,0

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova.

Plecarea masivă a persoanelor apte de muncă din localitățile rurale a înrăutățit structura demografică a acestora, creînd dezechilibre demografice, diminuînd capacitatea de reproducere și dezvoltare a lor, ceea ce conduce la **depopularea mediului rural**. Conform datelor BNS, pentru anul 2013, tinerii din mediul rural care muncesc sau caută un loc de muncă peste hotare au constituit 138 mii (tabelul 1)

În opinia autorului, modalitățile de a evita sau a combate migrația ar fi: motivarea specialiștilor; schimburile temporare de specialiști; crearea rețelelor între specialiștii din țară și cei stabiliți în străinătate; stimularea investițiilor din sumele trimise în țară de către specialiștii migranți. Migrația populației tinere poate avea un efect negativ asupra tendințelor demografice pe termen lung. Conform prognozei efectuate de autor, către anul 2020, numărul populației în vîrstă de 15-29 ani va constitui 838373 persoane sau cu 138006 (14%) mai puțin, comparativ cu anul 2009. Situația în cauză va deveni o povară pe întreaga piață a forței de muncă.

În opinia autorului, acțiunile care ar diminua fenomenul emigrării tinerilor sînt: organizarea continuă a campaniilor naționale pentru prevenirea migrației ilegale în rîndul tinerilor; majorarea ratei de ocupare a forței de muncă și reducerea ratei șomajului prin măsuri active și preventive; crearea locurilor de muncă prin implementarea politicilor axate pe promovarea spiritului de întreprinzător, susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii; sporirea adaptabilității forței de muncă la schimbările economice și sociale și asigurarea premiselor pentru mobilitatea internă geografică și profesională a forței de muncă; formarea unei forțe de muncă instruite și sănătoase, capabile să mențină competitivitatea și capacitatea de instruire pe tot parcursul vieții active; sporirea rentabilității muncii prin majorări ale salariilor plătite și avansare în carieră; managementul impactului migrației asupra pieței forței de muncă pentru atenuarea consecințelor negative și intensificarea efectelor pozitive ale fenomenului în cauză.

Capitolul 2 – „Evoluții și tendințe în ocuparea tinerilor din mediul rural din Republica Moldova” – include identificarea tendințelor principale de ocupare a forței de muncă tinere în mediul rural, analiza condițiilor economice și sociale de muncă și de dezvoltare a tinerilor din localitățile rurale, determinarea accesului tinerilor din mediul rural la formare profesională și la un mod de viață sănătos.

În teză, *autorul* a evidențiat și a analizat următoarele tendințe negative care au apărut, în ultimii ani, în domeniul ocupării tinerilor din mediul rural: reducerea ratei de ocupare a populației rurale, inclusiv a tinerilor, de la 46,6% în anul 2008 pînă la 36,6% în anul 2013, cauzată de agravarea proceselor demografice și de emigrarea masivă a persoanelor tinere; reducerea substanțială (de 2,5 ori) a numărului lucrătorilor calificați din ramurile producției agricole, în special a persoanelor cu nivel superior

de calificare; restructurarea unităților de producție din sectorul agricol, care a condus la micșorarea numărului populației din mediul rural ocupate după statutul profesional; creșterea ponderii economiei tenebre și slaba motivație de muncă, care au condus la scăderea esențială a numărului de persoane încadrate în sectorul formal și în gospodăriile casnice.

În opinia autorului, cauzele ocupării insuficiente a tinerilor în mediul rural sînt: salariile mici, locurile de muncă neatractive, lipsa de experiență profesională, oferte limitate de locuri de muncă, formarea profesională neadecvată exigențelor pieței muncii, scăderea interesului și motivației populației tinere de a se încadra în activitățile agricole. Aceste obstacole conduc la creșterea nivelului de șomaj în rîndul tinerilor și la emigrarea lor din țară.

În teză este propus un șir de măsuri de îmbunătățire a angajării tineretului rural: diversificarea ofertei pe piața muncii; prezentarea informației obiective și utile privind cererea și oferta pe piața muncii; competitivitatea tinerilor din mediul rural referitor la căutarea și identificarea locurilor de muncă disponibile; stimularea agenților economici în vederea angajării tinerilor din mediul rural în cîmpul muncii; acumularea mai multor calificări de către tineri.

Evoluția ocupării forței de muncă tinere pe ansamblul economiei naționale este determinată de autor cu ajutorul unor variabile, folosind „metoda celor mai mici pătrate”, realizată în baza produsului soft Eviews-6. Evaluarea numărului de tineri angajați se face în baza calculării variabilei creșterii numărului total de angajați în economia națională. Conform rezultatelor obținute de autor, la creșterea numărului total de angajați în economie cu 1%, numărul tinerilor angajați crește pe termen scurt cu 2,2%, iar pe termen lung – cu 3,5%, ceea ce înseamnă că ritmul de creștere a numărului de tineri angajați este mai mare decît numărul total de angajați, ceea ce este un factor pozitiv.

Tabelul 2. Prognoza principalilor indicatori ai forței de muncă, mii persoane

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	prognoza							
Numărul populației totale (POP)	3559,5	3561,8	3557,4	3556,3	3555,2	3448,5	3345,1	3244,7
Numărul populației active (EC_ACT)	1235,9	1224,52	1214,54	1205,93	1198,69	1192,4	1176,98	1154,2
Numărul populației ocupate (EMP)	1172,8	1151,60	1142,55	1134,75	1128,19	1122,5	1108,5	1087,8
Numărul populației tinere ocupate EMP_YOUNG	189,8	196,51	201,78	207,07	212,95	219,7	222,9	221,6
Inclusiv: populația tânără din mediul rural EMP_YOUNG_RUR	99,5	102,9	105,7	108,5	111,5	114,2	115,9	115,2

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS estimate cu ajutorul produsului soft Eviews-6.

În viziunea autorului, în ultimii ani se atestă o descreștere a numărului populației Republicii Moldova, ritm păstrat și pentru anii de prognoză. Regresiile utilizate prognozează și o descreștere pentru populația economic activă și a celor angajați în economia națională. Spre deosebire de indicatorii sus-numiți, numărul tinerilor angajați (EMP_YOUNG) în economia națională păstrează

un ritm de creștere pentru primii ani de prognoză. Aceasta se explică prin sporirea acestui indicator în anii 2009-2013, cu excepția anului 2012. Cu toate acestea, spre sfârșitul perioadei de prognoză observăm o reducere și a acestui indicator. Aceste calcule sînt valabile în cazul în care numărul populației în Republica Moldova va descrește. Actualmente nu sînt premise pentru o afirmație contrară. Modificarea situației existente poate fi influențată de evoluția economică a țării, cu toate că pe termen mediu aceasta nu va influența semnificativ numărul populației.

Tinerii de azi reprezintă prima generație de la proclamarea independenței Republicii Moldova, de aceea este importantă analiza problemelor cu care se confruntă tinerii din mediul rural în domeniile instruirii și sănătății.

Una dintre cele mai importante dimensiuni în dezvoltarea tinerilor este *accesul la formare profesională*. Pentru a aprecia calitatea studiilor obținute de tinerii din mediul rural, autorul a utilizat datele **sondajului** realizat în anul 2013.

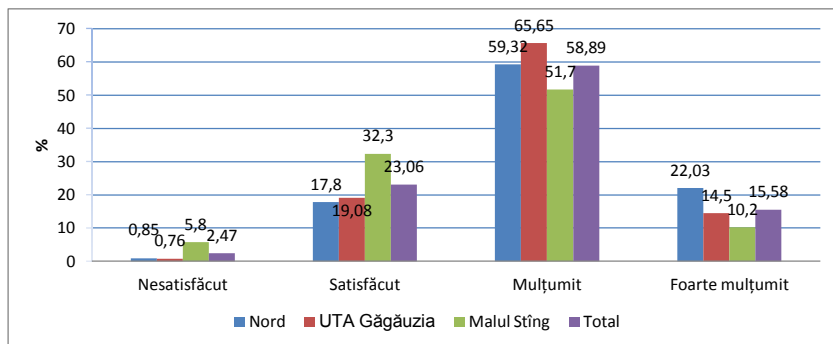

Fig. 2. Aprecierea nivelului calității studiilor obținute pînă în prezent (în %)

Sursa: Realizat de autor în baza rezultatelor sondajului.

Potrivit sondajului, 58,89% din tinerii interogați au rămas mulțumiți de calitatea studiilor. În același timp, 25,53% au considerat calitatea studiilor *satisfăcătoare* sau *nesatisfăcătoare*.

Despre nivelul de *acces la serviciile medicale a tinerilor* ne mărturisesc datele obținute din același sondaj. Doar 7,71% din respondenți au apreciat accesul la serviciile medicale drept *excellent*, 37,63% - *bun*, 46,56% - *mediu* și 8,10% l-au considerat *nesatisfăcător* (figura 3).

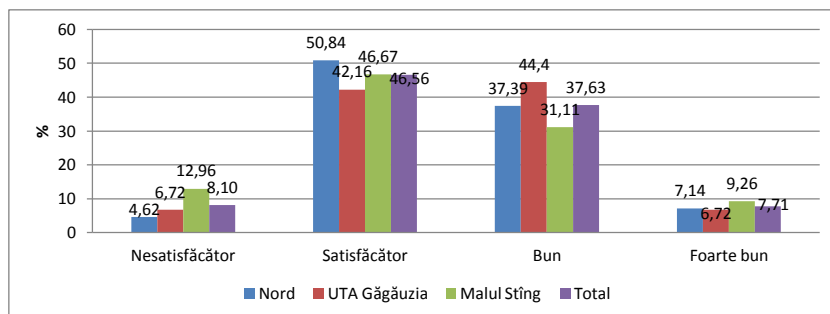

Fig. 3. Nivelul de acces la serviciile medicale după mediul geografic (în %)

Sursa: Realizată de autor în baza rezultatelor sondajului.

Autorul a constatat că, actualmente, sistemul de ocrotire a sănătății din Republica Moldova întâmpină un șir de probleme, printre care pot fi menționate:

- speranța de viață la naștere în Republica Moldova este una dintre cele mai mici în Europa și constituie 70,1 ani, pe când în România – 73,9, Italia – 82,0, Germania – 80,5, Austria 80,7 ani;
- agravarea situației demografice și scăderea fertilității (1,3 copii născuți/femeie), ce generează o schimbare în structura populației care îmbătrânește rapid (14% din populație are vîrstă pensionară);
- creșterea mortalității la vîrsta aptă de muncă și rata înaltă a mortalității infantile, în comparație cu țările-membre ale UE.

O problemă actuală nesoluționată în Republica Moldova este cea a **comportamentului antisocial al tinerilor**. Conform datelor BNS, numărul infracțiunilor în anii 2008-2013 a crescut cu

32,4%, iar numărul persoanelor de 14-29 de ani care au comis crime s-a majorat cu 24,2%.

Conform sondajului, respondenții au selectat motivele care contribuie la sporirea criminalității în localitățile lor: Transnistria – șomajul, consumul de alcool, consumul de droguri; UTA Găgăuzia – șomajul, consumul de alcool, consumul de droguri; zona Nord – consumul de alcool, lipsa supravegherii din partea părinților, violența în familie (tabelul 3).

Tabelul 3. Opiniile despre factorii care influențează nivelul de criminalitate în localitate (în %)

Factorii de influență	Nord	UTA Găgăuzia	Transnistria
Șomajul	11,46	23,14	27,38
Violența în familie	11,98	6,00	5,87
Influența mass-mediei	11,46	2,57	3,42
Lipsa educației moral-spirituale	7,81	8,29	8,31
Mediul	8,85	10,86	8,56
Consumul de droguri	9,90	16,29	15,65
Consumul de alcool	21,35	24,29	22,49
Lipsa supravegherii din partea părinților	13,02	5,71	6,36
Legislația imperfectă	4,17	2,29	1,71
Altele	-	0,57	0,24

Sursa: Realizat de autor în baza rezultatelor sondajului.

Tranziția de la adolescență la tinerețe este o perioadă crucială, în care tinerii încearcă anumite tentații negative. O consecință negativă asupra sănătății tinerilor o are **fumatul**. În Republica Moldova, o pătrime din tineri în vârstă de 15-24 de ani și fiecare al zecelea adolescent în vârstă de 13-15 ani fumează, iar mai mult de jumătate au început fumatul pînă la vîrsta de 10 ani. Conform sondajului, 60,58% dintre tineri percep fumatul ca fiind o problemă majoră.

O altă problemă socială este **consumul de alcool**. În general, tinerii moldoveni nu percep consumul excesiv de alcool drept o problemă. Comparat cu fumatul, mai puțini respondenți percep consumul de alcool drept o problemă – 41,78%. Conform sondajului, 12,28% din tineri - consideră problema **drogurilor** ca mod episodic de distracție, 21,72% nu cunosc persoane care ar folosi droguri, iar 66,0% percep drogurile ca o problemă gravă și stringentă a comunității lor.

Degradarea morală a tinerilor se manifestă în: creșterea nivelului de criminalitate; prăbușirea sistemului de norme morale și etice; sporirea numărului de narcomani, alcoolici, bolnavi de HIV și SIDA. Sondajul a arătat că activitățile în timpul liber se asociază uneori cu consumul de alcool, droguri și delincvență sporită. Majoritatea tinerilor din zonele rurale își petrec timpul acasă, în vizită la prieteni sau se plimbă prin parcuri și cafenele, foarte puțini fiind implicați în activități de dezvoltare fizică și spirituală.

Capitolul 3 – „Direcții prioritare de stimulare a ocupării și a activității de muncă a tinerilor din mediul rural” – tratează situația și tendințele de modernizare a infrastructurii sociale din mediul rural, inclusiv problemele privind dezvoltarea micului business și crearea noilor locuri de muncă, accentul fiind pus pe stimularea materială a cadrelor tinere din localitățile rurale.

Una dintre problemele-cheie ale dezvoltării durabile a economiei naționale și a ocupării forței de muncă tinere în mediul rural este **dezvoltarea și modernizarea infrastructurii sociale**, care prestează servicii de sănătate, educație, cultură și alte domenii care acordă servicii nemateriale.

Autorul constată că, în zonele rurale, populația beneficiază de servicii medicale la un nivel inferior celui din zonele urbane. Amplasarea neadecvată a instituțiilor medicale constituie unul din obstacole în accesarea serviciilor medicale pentru populația rurală. În majoritatea localităților rurale sînt furnizate doar servicii sanitare de bază. Locuitorii satelor trebuie să se deplaseze în mod frecvent la oraș, pentru a putea beneficia de servicii specializate.

Există deficiențe în dotarea și instruirea echipelor de intervenție în conformitate cu standardele internaționale de gestionare a situațiilor excepționale în aspectul de sănătate publică; se atestă o dotare insuficientă a laboratoarelor medicale pentru indicarea și identificarea rapidă a urgențelor de origine biologică, chimică, radiologică, iar resursele financiare alocate pentru identificarea surselor sigure de apă potabilă în localitățile rurale sînt insuficiente; există deficiențe în evaluarea calității aerului atmosferic, lipsesc capacități privind determinarea conținutului unor poluanți majori. Calitatea serviciilor medicale în mediul rural este, în general, mai redusă și din cauza asigurării insuficiente a unităților medicale cu specialiști, echipamente și preparate medicale care, deseori, sînt foarte vechi sau pur și simplu nu există.

Reformarea și îmbunătățirea sistemului de sănătate pot fi reflectate atît prin calitatea serviciilor medicale oferite populației, cît și prin creșterea numărului de instituții medicale. În acest sens, **autorul propune** următoarele obiective și direcții de acțiune: creșterea accesului populației rurale la servicii medicale; îmbunătățirea calității acestor servicii; majorarea finanțării sectorului medical. Pe lângă obiectivele sus-menționate, autorul consideră că o atenție deosebită urmează să fie acordată susținerii sănătății, prevenirii bolilor în rîndul tinerilor din mediul rural. În acest scop se propun următoarele obiective: încurajarea realizării educației privind sănătatea și calitatea vieții tinerilor; susținerea sănătății tinerilor prin sport și educație fizică pentru un stil de viață sănătos; lărgirea oportunităților de petrecere a timpului liber de către tineri.

În teză este analizat nivelul de dezvoltare a *infrastructurii sistemului educațional*, care în anii 2006-2014 a suferit schimbări negative esențiale: numărul de instituții de învățămînt primar și secundar general, în urma optimizării, s-a redus cu 12%, iar numărul de elevi – cu 32%; numărul instituțiilor de învățămînt secundar profesional s-a micșorat cu 14%, iar numărul elevilor – cu 22%; numărul instituțiilor de învățămînt superior s-a redus cu 9%, iar cel al studenților – cu 23%.

Actuala infrastructură a unităților școlare nu oferă o deplină siguranță, protecție și sănătate elevilor; 41% din edificiile școlare necesită reparații capitale și numai în 11,2% din ele pot fi construite rampe pentru accesul persoanelor cu posibilități locomotoare limitate; circa 29% din școlile rurale nu dispun de sisteme moderne de încălzire, fapt ce influențează negativ asupra sănătății elevilor; majoritatea școlilor din mediul rural nu dispun de un sistem centralizat de alimentare cu apă și de bloc sanitar în încăpere.

Infrastructura celor 67 de instituții de învățământ secundar profesional este utilizată doar la jumătate din capacitate (la o instituție revin 297 de elevi, iar capacitatea medie a acestora constituie 500-600 locuri) și este depășită fizic și funcțional. Baza tehnico-materială al acestor instituții nu facilitează dezvoltarea competențelor profesionale solicitate de piața muncii și necesită investiții majore pentru modernizare. Colaborarea acestor instituții cu mediul de afaceri pentru utilizarea echipamentelor și tehnologiilor moderne la pregătirea profesională a elevilor este slabă și episodică. Reforma structurală, de conținut și de modernizare a sistemului de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate se află la etapa inițială de implementare.

Tendințe negative au apărut în ultimii ani și în domeniul învățământului universitar. Baza tehnico-materială a acestor instituții nu corespunde noilor tehnologii didactice și realizării cercetărilor relevante pentru actuala piață. În anul 2013, la un calculator revineau în medie 20 elevi/studenti, în comparație cu maximum 3 elevi la un calculator în țările-membre ale UE. Aproximativ jumătate din calculatoare sînt depășite moral, iar 40% sînt de generație veche.

În viziunea autorului, obiectivele strategice în domeniul modernizării infrastructurii și a bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ prevăd următoarele acțiuni: îmbunătățirea planificării și a managementului rețelei instituțiilor de învățământ în conformitate cu prevederile Codului Educației; modernizarea

rețelei de instituții de învățământ în concordanță cu perspectivele de dezvoltare regională a localităților și cu situația demografică; definirea standardelor de calitate ale infrastructurii în educație pe niveluri și actualizarea normativelor funcționale, sanitar-igienice și de securitate; sporirea accesului la educație de calitate prin dotarea instituțiilor de învățământ cu echipamente moderne, utile procesului de studiu.

Un rol important în educarea tineretului îi aparține *sistemului cultural*, care include instituțiile de cultură de stat și cele private, precum și structuri ale societății civile. Nivelul infrastructurii sistemului cultural din Republica Moldova este relativ jos: din 1374 de biblioteci publice, numai 17,2% erau în anul 2013 dotate cu computere, conectate la Internet erau doar 10,8% și numai 3,4% dispuneau de pagină web. Diferența dintre nivelul de informare al bibliotecilor din mediul rural față de cel urban este alarmanță. Astfel, din cele 1213 biblioteci publice din localitățile rurale, doar 11,6% dispuneau de un calculator, 5,5% din ele aveau acces la Internet și numai 1% dispuneau de pagină web.

Este insuficient apreciat și rolul muzeelor în educația tinerilor prin patrimoniu. Actualmente, în republică sînt înregistrate 119 muzee de diverse forme de proprietate, profil și subordonare, din care: 54 muzee de istorie, 34 – de etnografie, 15 – comemorative, 10 – de studiere a ținutului, 2 – de artă, 3 – de științe naturale și 1 muzeu de literatură. Din totalul muzeelor, 103 se află în proprietate publică, 4 – în proprietate privată și 12 – în proprietatea unor organizații obștești. Starea tehnică a muzeelor și depozitelor de păstrare a pieselor muzeale este dezastruoasă, iar 23 din clădiri necesită intervenții urgente de reparații, consolidări și restaurări.

În proces de degradare se află actualmente și centrele de cultură (casele, palatele), în special cele din mediul rural, care practic au pierdut rolul lor de educație culturală. Din totalul de 1228 case și cămine de cultură, 493 necesită reparație capitală, iar 120 sînt în stare avariata. Mai mult de 15 ani se încearcă trans-

formarea acestor instituții în „Centre de cultură polivalente”, însă practic nimic nu s-a întreprins în această direcție, în special în domeniul consolidării capacităților manageriale ale administratorilor de profil cultural. Mecanismul existent de finanțare nu impune responsabilitatea instituțiilor de cultură față de calitatea produsului sau serviciului cultural. Nivelul de finanțare a instituțiilor de cultură nu este corelat cu nivelul de satisfacție a consumatorului final.

Problemele prioritare cu care se confruntă în prezent sistemul cultural sînt formulate în „Strategia de dezvoltare a culturii pentru anii 2014-2020”: descentralizarea sistemului cultural și asigurarea accesului populației la valorile culturale; protecția și dezvoltarea patrimoniului cultural și păstrarea identității culturale; perfecționarea relațiilor dintre administrația publică și instituțiile culturale; implicarea instituțiilor culturale în soluționarea problemelor comunității; îmbunătățirea substanțială a finanțării sistemului cultural și diversificarea surselor de finanțare; renovarea infrastructurii instituțiilor culturale.

În teză sînt reflectate și probleme legate de *infrastructura serviciilor materiale*, cum ar fi: dotarea fondului locativ, dezvoltarea rețelei de alimentare cu apă potabilă, dezvoltarea rețelei de canalizare din mediul rural, dezvoltarea rețelei de distribuție a gazelor naturale (figura 4).

Dotarea locuinței cu principalele comodități reflectă gradul de confort al fondului locativ. Astfel, cea mai mare parte a gospodăriilor din mediul urban beneficiază de un șir de utilități în interiorul locuinței (rețele de apă caldă, încălzire, gaze din rețea, grup sanitar, canalizare etc.), pe cînd dotarea fondului locativ din localitățile rurale rămîne substanțial în urmă de la nivelul mediului urban. În ultima perioadă au fost elaborate și adoptate un șir de programe la nivel guvernamental, menite să dezvolte infrastructura în mediul rural (de gazificare, de alimentare cu apă potabilă, de canalizare, de iluminare ș. a.).

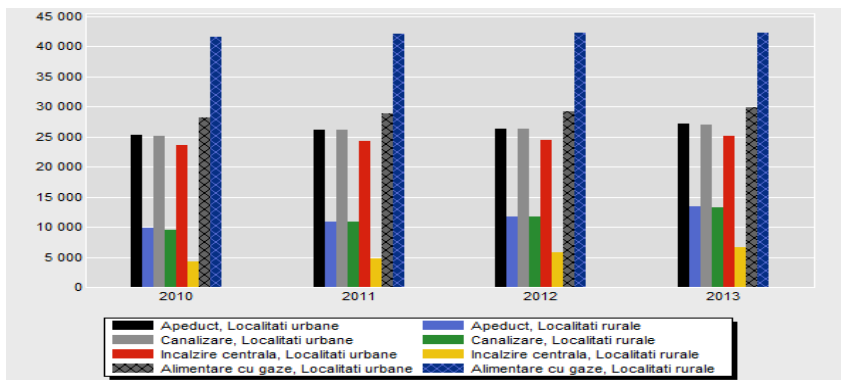

Fig. 4. Dotarea fondului locativ (mii metri pătrați de suprafață totală dotată)

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova.

În dezvoltarea localităților rurale are o importanță majoră *infrastructura transportului*, care contribuie la rezolvarea problemelor social-economice ale populației rurale, la îmbunătățirea accesului populației la locurile de muncă, la educație, la ocrotirea sănătății și la facilitarea comerțului, atât național, cât și internațional. Deosebit de gravă este situația în localitățile rurale mici, în care nivelul de dezvoltare a infrastructurii de transport și comunicații este foarte redus. O parte din localități au acces doar la drumuri locale, de regulă pietruite și de calitate proastă. Deși aproape fiecare localitate din Moldova este accesibilă prin drumuri asfaltate, starea precară a drumurilor provoacă daune vehiculelor, precum și produselor transportate (fructe, legume, lapte etc). O evaluare efectuată de Ministerul de Transporturi a estimat că 75% din drumurile Moldovei au nevoie de reparații importante. În majoritatea cazurilor, drumurile sînt reabilite din fonduri externe.

De asemenea, autorul analizează amănunțit problemele legate de dezvoltarea micului business în mediul rural. În pofida fap-

tului că mai mult de jumătate din populația Republicii Moldova locuiește în mediul rural, rata ocupării forței de muncă în mediul dat a constituit în 2013 numai 36 %, față de 59% în 2000. Acest declin a fost cauzat de scăderea oportunităților de ocupare în agricultură, precum și de autoocuparea forței de muncă.

În viziunea autorului, motivele care au determinat acest grad scăzut de activitate antreprenorială al tinerilor din mediul rural ar fi: accesul limitat la resurse financiare; slaba dezvoltare a serviciilor de suport și susținere a afacerilor; accesul limitat la serviciile de informare și consultanță; incapacitatea tinerilor de a gestiona și crea o afacere proprie; politicile fiscale nestimulative pentru micii antreprenori.

În scopul înlăturării barierelor cu care se confruntă tinerii din mediul rural pe piața muncii, **autorul propune** un șir de măsuri de ordin instituțional, economic și social: dezvoltarea incubatoarelor de afaceri (*educația antreprenorială, crearea unui mediu de afaceri favorabil*) cu schimb de experiență; diversificarea economiei rurale și a activităților economice alternative în corelare cu programele europene; dezvoltarea turismului rural ca avantaj de fortificare a pieței forței de muncă; dezvoltarea prestării serviciilor în mediul rural la nivel guvernamental în corelare cu primăriile localităților rurale; acordarea creditelor preferențiale tinerilor pentru inițierea afacerilor, valorificând practica europeană.

Depopularea localităților rurale este determinată și de faptul că majoritatea tinerilor plecați la studii în localitățile urbane refuză să se întoarcă după absolvire în satul de baștină pentru a-și continua activitatea de muncă. Stimularea întoarcerii tinerilor la baștină poate fi înfăptuită prin **motivarea absolvenților instituțiilor de învățământ de a se angaja în câmpul muncii în localitățile de baștină**: alocarea indemnizației unice, nerambursabile pentru cei ce se angajează în instituțiile de învățământ din sectorul rural; acordarea unor facilități materiale la debutul carierei

în mediul rural; asigurarea cu spațiu locativ gratuit a tinerilor specialiști angajați în mediul rural; acordarea facilităților la prima angajare; creșterea salariilor prin perfecționarea sistemului existent de salarizare.

În teză este abordată și problema *familiei tinere*, precum și necesitatea elaborării și, respectiv, implementării unei politici sociale coerente pentru familiile tinere, care să țină cont de diagnoza situației existente și de structura instituțională a țării. Susținerea reală din partea statului este necesară pentru toate familiile, dar îndeosebi pentru cele tinere, fiindcă, din toate etapele ciclului familial, cea mai critică, din punct de vedere economic și social, este cea de constituire a cuplului și de apariție a primului copil. Politica financiară (subvenții, credite pentru nevoi speciale, achiziționarea unei locuințe, bunuri de folosință îndelungată, reparații în casă) în favoarea familiilor tinere în Republica Moldova este practic inexistentă. Crearea unui sistem de creditare preferențială pentru familiile tinere pînă la etapa actuală nu s-a reușit, în pofida existenței unor acte legislative și normative în acest domeniu.

Pentru îmbunătățirea ocupării tinerilor, unica soluție constă în crearea condițiilor optime pentru a face mai atractivă rămînerea populației în mediul rural, în special a tinerilor. În această ordine de idei, este necesar de menționat că piața muncii reflectă clar structura reală a economiei naționale, sistemul de instruire și formarea profesională a tinerilor. **Autorul consideră** că ocuparea forței de muncă nu este doar o problemă a pieței muncii, ci o problemă a funcționării tuturor piețelor, este o problemă de securitate națională, de răspundere guvernamentală, de management și de comportament pe piața muncii.

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Reieșind din analiza social-economică a ocupării tinerilor din mediul rural în baza datelor statistice oficiale, din rezultatele cercetării sociologice, precum și ale prognozei efectuate de autor, pot fi trase următoarele **concluzii**:

1. Procesul de evoluție a conceptului de *ocupare a forței de muncă* a evoluat treptat, fiind reflectat în mai multe etape de cunoaștere economică științifică și doctrine economice, cum ar fi etapele mercantilistă, fiziocrată, a liberalismului economic clasic și neoclasic, marxistă, keynesiană, neoliberală, contemporană.

2. Mediul rural din Republica Moldova se confruntă cu *probleme demografice grave*. Numărul populației rurale a înregistrat o descreștere, aceasta fiind cauzată atât de reducerea considerabilă a natalității, cât și de intensificarea fenomenului migrației de muncă din mediul rural, în special a populației tinere – fenomen care conduce la îmbătrânirea populației. Populația economic activă din mediul cercetat are o tendință de descreștere.

3. *Numărul populației tinere ocupate din mediul rural este în descreștere*: numărul tinerilor în vârstă de 15-24 de ani în totalul populației economic active a constituit în anul 2013 104,3 mii, față de 121,3 mii în anul 2009; numărul tinerilor inactivi pe categoria de vârstă 15-24 de ani în 2013 a constituit 295,2 mii, ceea ce se explică prin lipsa locurilor de muncă disponibile preferate de tineri; rata șomajului în rândul tinerilor rămîne a fi cea mai înaltă în comparație cu alte categorii de vârstă și este în creștere în ultimii ani. În 2013, rata șomajului în rândul tinerilor de 15–24 de ani a fost de 12,2%, de 2,3 ori mai mare decît rata șomajului pe țară, care a constituit 5,1%.

4. *Oportunitățile de angajare a forței de muncă tinere din mediul rural sînt limitate*. O problemă cu care se confruntă tinerii din mediul rural constă în prezența unei agriculturi cu o productivitate foarte scăzută, din cauza unor tehnologii agricole depășite

și a politicii agrare inconsecvente. În anul 2013, doar 11,7 mii tineri din mediul rural, cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani, au fost antrenați în activități legate de agricultură, iar 26,6 mii – în activități neagricole.

5. *Dezvoltarea activității antreprenoriale în mediul rural nu face față exigențelor economiei de piață.* Dezvoltarea acestei activități este la un nivel incipient. Nivelul redus al afacerilor mici și mijlocii în mediul rural este determinat de lipsa unui climat favorabil, precum și de lipsa pregătirii persoanelor care doresc să inițieze o afacere în domeniul dat.

6. *Mobilitatea teritorială a forței de muncă tinere din mediul rural se află într-o creștere permanentă.* Lipsa oportunităților de ocupare, mediul de afaceri nefavorabil, precum și lipsa condițiilor necesare pentru obținerea veniturilor adecvate unui trai decent, infrastructura socială degradată, calitatea joasă a serviciilor sociale etc. au determinat o mare parte din populația economic activă, în special a celei tinere, care se află la începutul carierei de muncă, să migreze fie în localitățile din mediul urban, fie peste hotarele republicii cu speranța de a găsi atât un loc de muncă mai bine plătit, cât și o viață mai bună, cu perspective promițătoare. Astfel, în anul 2012, din numărul total de persoane declarate plecate peste hotare la muncă sau în căutarea unui loc de muncă, 21,96% erau din grupa de vârstă de 15-24 de ani, în 2013 – 20,78%, iar în 2014 – 21,15%;

7. *Diferența dintre nivelul de instruire al populației tinere rurale și al celei urbane crește în permanență.* Nivelul de instruire al tinerilor din mediul rural ramâne cu mult în urma celui urban. Astfel, tinerii rurali își fac studiile cu preponderență la nivelul secundar profesional. Această situație se explică atât prin localizarea geografică a instituțiilor de învățământ, prin nivelul mai slab de instruire, cât și prin motivarea mai slabă a tinerilor rurali de a-și continua studiile.

8. *Promovarea politicii de ocupare a forței de muncă tinere de către autoritățile publice locale este destul de limitată.* În mare măsură, autoritățile publice locale nu se implică activ în probleme

de ocupare a forței de muncă în localitatea pe care o reprezintă din cauza lipsei de resurse financiare necesare pentru crearea noilor locuri de muncă. Soluționarea problemei date se concretizează, în primul rînd, în crearea condițiilor necesare de diversificare a structurii ocupaționale, precum și de creare a unor locuri de muncă atractive, astfel încît exodul forței de muncă din localitățile rurale să se micșoreze.

Rezultatele analizei, precum și concluziile ce reies din acestea, impun formularea următoarelor **propuneri și recomandări** pentru ameliorarea situației privind ocuparea și stimularea activității economice și sociale a tinerilor din mediul rural:

1. *În scopul majorării ratei de ocupare în cîmpul muncii a tinerilor din mediul rural se cere de intensificat atragerea investițiilor interne și externe în localitățile rurale, necesare pentru crearea unor locuri de muncă mai atractive pentru tineri, diversificarea structurii ocupaționale, utilizarea eficientă a forței de muncă tinere din mediul rural, precum și reducerea exodului forței de muncă.* Această recomandare presupune elaborarea unor planuri strategice de dezvoltare social-economică durabilă a localităților rurale, care să se axeze pe reabilitarea și dezvoltarea continuă a infrastructurii sociale a localităților rurale, în special, pe construcția drumurilor, asigurarea cu apă potabilă, gazificare, construcția unor obiecte de menire socială și culturală etc.

2. *Elaborarea unui mecanism de susținere a producătorilor agricoli tineri, în scopul transformării agriculturii într-o ramură economică modernă competitivă și profitabilă, care să poată face față exigențelor economiei de piață, accentul fiind pus la nivel național și local pe componente ale infrastructurii, precum: deschiderea centrelor de consultanță și asistență în domeniul activității economice, în special în agronomie și zootehnie; deschiderea în localitățile rurale a magazinelor agricole, specializate pe îngrășăminte, semințe etc., inițierea centrelor de colectare a producției agricole; susținerea întreprinderilor mici din localitate care se ocupă de prelucrarea producției agricole; facilitarea creării stați-*

ilor de mașini și tractoare; încheierea unor contracte pe perioade îndelungate de timp între producătorii agricoli și întreprinderile de prelucrare a producției agricole.

3. *Încurajarea și susținerea persoanelor tinere din localitățile rurale care doresc să inițieze o afacere.* În acest sens se prevede: acordarea unor facilități prin scutirea de la plata impozitului pe venit pentru primul an de activitate sau prin reducerea plății de arendă pentru persoanele care și-au inițiat propria afacere și au creat noi locuri de muncă; organizarea diverselor activități de instruire și consultanță în ceea ce privește inițierea și conducerea unei afaceri; stimularea diversificării activităților economice în mediul rural, prin acordarea unor facilități speciale persoanelor care doresc să inițieze afaceri și în alte domenii decât în cele agrar și comercial, cum ar fi construcțiile, industria de prelucrare a producției agricole, deservire socială etc.; crearea unui climat favorabil de dezvoltare a sectorului serviciilor și a turismului rural, care ar permite îmbunătățirea structurii pe profesioni și meserii a forței de muncă din comunitățile rurale; reanimarea meșteșugurilor populare specifice localității respective, ceea ce ar face posibilă încadrarea în câmpul muncii a unei anumite părți din populația aptă de muncă din localitatea respectivă; facilitarea accesului agenților economici din localitățile rurale la instituțiile financiare, precum băncile agricole, companiile de asigurare, bursa agricolă etc.

4. *Colaborarea autorităților publice locale cu agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă tinere* în ceea ce privește utilizarea cât mai largă a serviciilor prestate de agențiile date pentru necesitățile localităților rurale. Prezentarea informației obiective și utile tinerilor din mediul rural cu privire la corelarea dintre cererea și oferta pe piața muncii și la tendințele de specializare cerute pe piața respectivă.

5. *Menținerea și atragerea tinerilor în localitățile rurale:*

- educarea și instruirea economică și antreprenorială a persoanelor tinere din mediul rural, în vederea inițierii și dezvoltării propriilor afaceri;

- dezvoltarea învățământului liceal agricol în mediul rural, ce le-ar permite tinerilor să însușească anumite cunoștințe și abilități, iar după absolvirea acestuia să se poată încadra nemijlocit în activitatea profesională;
- acordarea unor facilități suplimentare persoanelor tinere care, după însușirea unei meserii sau profesii, revin în mediul rural pentru a-și desfășura activitatea, mai ales pentru acele profesii sau meserii care sînt considerate deficitare pe piața muncii.

6. *Stimularea angajării în câmpul muncii a tinerilor din mediul rural* prin:

- *diversificarea ofertei pe piața muncii*, deoarece oferta locurilor de muncă pentru tinerii din mediul rural este actualmente limitată preponderent la comerț, construcții și alimentație publică. Diversificarea locurilor de muncă trebuie corelată cu stimularea muncii la domiciliu și cu locuri de muncă în care programul de lucru este flexibil;
- *stimularea agenților economici cu privire la angajarea tinerilor din mediul rural în câmpul muncii*, care prevede: subvenționarea din partea statului (atît în sectorul public, cît și în cel privat); stimularea fiscală a angajatorilor pentru încadrarea în muncă a tinerilor cu program parțial sau flexibil; sponsorizarea anumitor cursuri de calificare și recalificare profesională. Cursurile organizate de stat trebuie să fie elaborate în funcție de cererea pieței, de specificul sectorului de activitate care generează cererea celor mai multe locuri de muncă și de tipul de competențe și abilități cerute pe piață;
- *acumularea mai multor calificări de către tinerii din mediul rural*, diversificarea cărora ar asigura în viitor o creștere a șanselor de a găsi un loc de muncă. În urma unor schimbări economice și sociale rapide, tinerii care dispun de mai multe calificări, se vor adapta mai ușor la noile standarde de competență profesională, la transformările produse în diferite sectoare de activitate.

IV. LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

1. Accesul tineretului rural la educație și sănătate. În: Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților. 15-17 noiembrie 2011, vol. 3. Chișinău: Editura „Tehnica-UTM”, 2012, p. 396-397. ISBN 978-9975-45-251-9
2. Роль и место молодой православной семьи села, как упразднение социально-экономических институтов в посткризисном периоде. În: Материалы всероссийской научно-практической конференции „Экономика и менеджмент: проблемы и перспективы развития”. Моздок, 2012, p. 84-90. ISBN 978-5-903454-66-2
3. Актуальные проблемы духовно-нравственного воспитания молодежи и роль патриотизма. În: Материалы международной II научно-практической конференции «Культура и религия в XXI веке: проблемы и перспективы», 3 июля 2013. Саратов, 2013, p. 57-60. ISBN 978-5-905147-65-4
4. Мотивация трудовой деятельности молодежи села. În: Материалы международной научно-практической конференции «Конвергенция частного и публичного права: экономические, социальные и правовые проблемы». 26-28 сентября 2013. Московская Академия Экономики и Права, 2013, p. 152-157. ISBN 978-9975-53-180-6.
5. Les objectifs de l'entreprise – méthodes de stimuler les jeunes dans le secteur rurale. În: Conferința științifico-practică internațională «Конвергенция частного и публичного права: экономические, социальные и правовые проблемы». 26-28 septembrie 2013. Московская Академия Экономики и Права, 2013, p. 140-143. ISBN 978-9975-53-180-6
6. Angajarea tinerilor din mediul rural în câmpul muncii: probleme, soluții. În: Economica, 2013, nr. 3, p. 71-74. ISSN 1810-9136

7. Măsuri de stimulare a activității de muncă a tineretului rural în Republica Moldova. În: Meridian Ingineresc, 2013, Nr. 4, p. 84-88. ISSN 1683-853X
8. Corelarea dintre sistemul de educație a tineretului și piața muncii în Republica Moldova. În: Economie și Sociologie, 2013, nr. 4, p. 78-85. ISSN 1857-4130
9. Создание условий самореализации и социализации личности с ограниченными возможностями. În: Материалы VIII международной научно-практической конференции «Информационные технологии в экономике, образовании и бизнесе» / Саратовский государственный технический университет. Институт управления и социально-экономического развития, 30 сентября 2014. Саратов, 2014, p. 50-56. ISBN 978-5-99057771-6-9
10. Educația moral-spirituală – obiectiv al politicii de tineret în Republica Moldova. În: Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților. 15-23 noiembrie 2013. Chișinău, 2014, vol. 3, p. 328-329. ISBN 978-9975-45-312-7
11. Tendințe și probleme în activitatea de muncă a tineretului rural. În: Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților. 15-23 noiembrie 2013. Chișinău, 2014, vol. 3, p. 233-237. ISBN 978-9975-45-312-7
12. Занятость в туризме в рыночных условиях как мотивация трудовой деятельности села. În: Материалы научно-практической конференции / Институт управления и социально-экономического развития. Саратовский государственный технический университет, 29 декабря, 2014. Саратов, 2014, p. 105-113. ISBN 978-5-9906329-9-8

Bibliografie

1. Bîrcă A. Situația tinerilor pe piața muncii. Chișinău: ASEM, 2008. 159 p.
2. Bold I., Buciuman E., Draghici M. Spațiul rural: definire, organizare, dezvoltare. Timișoara : Mirton, 2003. 1100 p.
3. Bugaian L., Timoin L., Nisor D. Dezvoltarea spiritului și abilităților antreprenoriale. În: Conferința națională „Strategii și politici de management în economia contemporană”. Chișinău, 2013, p. 164-167
4. Chis C. Concept de măsuri integrate de combatere a șomajului. Timișoara, 2012. 374 p.
5. Cojuhari A., Childescu V. Teorie Economică. Chișinău, 2012. 416 p.
6. Gorobievski S. Antreprenoriatul: aspecte fundamentale manageriale. Chișinău, 2009. 326 p.
7. Gorobievski S. Managementul calității vieții și migrarea populației din Republica Moldova. În: Republica Moldova: Provocările migrației. Chișinău, 2009, p. 52-65
8. Intrarea tinerilor pe piața muncii. Chișinău, 2010. 29 p.
9. Livițchi O. Eradicarea sărăciei: concepte și strategii. Chișinău, 2011. 196 p.
10. Migrația forței de muncă. Chișinău, 2013. 53 p.
11. Mîtcu M., Hachi M. Populația rurală a Republicii Moldova: cercetări geodemografice. Chișinău: Editura ASEM, 2008. 243 p.
12. Perț S. Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele strategiei europene pentru ocupare (SEO) – o abordare globală. București, 2002. 111 p.
13. Piața muncii în Republica Moldova. 2012: Culegere statistică. Chișinău, 2012. 123 p.
14. Popescu A. Dezvoltare rurală. București: Editura Universitară, 2002. 193 p.
15. Rusu Gh., Trofimov V., Șevciuc V. Stabilizarea și creșterea economică: aspecte metodologice, probleme, soluții (material didactic). Chișinău : CEP USM, 2007. 199 p.

16. Sainsus V. Migrațiile populației rurale în Republica Moldova: (aspecte economico-geografice). Chișinău: ASEM, 2006. 197 p.
17. Savelieva G., Tomceac A. Aspectul social al situației tinerilor pe piața forței de muncă în Republica Moldova. În: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică, 2011, p. 171-176.
18. Situația forței de muncă în mediul rural din Republica Moldova. Chișinău: ASEM, 2008. 88 p.
19. Trofimov V., Livițchi O., Teaciuc C. Teorie economică. Microeconomie. Chișinău: UCCM, 2013. 187 p.
20. Vaculovschi D. Problemele pieței muncii în Moldova – Transnistria. În: Moldova – Transnistria: Eforturi comune pentru un viitor prosper. Aspecte sociale. Chișinău, 2009, p. 106-119.
21. Zbârციog V. Euharistia economiei naționale emergente (oportunități, limite și riscuri). Chișinău, 2010. 252 p.

ADNOTARE

Caușan Corina

Teza de doctor în economie,
specialitatea 521.01- Teorie economică; politici economice

Ocuparea forței de muncă în rîndul tinerilor din mediul rural

UTM, Chișinău, 2015

Structura tezei. Teza include introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 168 de titluri, 40 de tabele, 40 de figuri, 34 de anexe, 152 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sînt publicate în 12 lucrări științifice cu un volum de 3,9 c.a.

Cuvinte-cheie: tineri din mediul rural, politici de tineret, forță de muncă, ocupare, emigrare, antreprenoriat rural, servicii rurale, incubator de afaceri, programe pentru tineri, motivare.

Domeniul de studiu al tezei: concepte de ocupare a forței de muncă; probleme economico-sociale de ocupare a tinerilor din mediul rural; tendințe și probleme cu care se confruntă în activitatea de muncă tinerii din localitățile rurale ale Republicii Moldova; direcții prioritare de stimulare a activității de muncă a tinerilor din mediul rural.

Scopul cercetării constă în analiza problemelor de ocupare a tinerilor din mediul rural din Republica Moldova și elaborarea măsurilor de stimulare social-economică a implicării active a acestor tineri în activități de muncă.

Obiectivele cercetării: determinarea și concretizarea etapelor de evoluție a conceptului de *ocupare a forței de muncă*; evidențierea și clasificarea programelor naționale și internaționale de susținere a tinerilor din mediul rural; evidențierea cauzelor emigrării tinerilor din localitățile rurale; determinarea nivelului de asigurare a accesului tinerilor la educație, sănătate și informare; formularea direcțiilor și măsurilor prioritare de stimulare a ocupării tinerilor din mediul rural; elaborarea prognozei pe termen mediu de ocupare a acestor tineri în cîmpul muncii.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: (1) determinarea și concretizarea etapelor de evoluție a conceptului de *ocupare a forței de muncă*; (2) evidențierea problemelor social-economice cu care se confruntă tineretul rural din Republica Moldova; (3) elaborarea măsurilor concrete de susținere a ocupării tinerilor din mediul rural; (4) elaborarea prognozei pe termen mediu (2014-2020) de ocupare a tinerilor din mediul rural în câmpul muncii; (5) elaborarea măsurilor de stimulare a antrenării acestora în dezvoltarea activității antreprenoriale.

Problema științifică importantă soluționată constă în elaborarea măsurilor de stimulare social-economică a ocupării forței de muncă tinere din Republica Moldova în câmpul muncii, ceea ce va contribui la majorarea ratei de ocupare, la lansarea tinerilor în activități antreprenoriale, la reducerea emigrării din mediul rural și la creșterea aportului în dezvoltarea economiei naționale.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei rezidă în elaborarea și argumentarea măsurilor practice de diminuare a emigrării tinerilor din mediul rural din Republica Moldova; elaborarea și argumentarea măsurilor de dezvoltare a infrastructurii sociale în mediul rural în scopul atragerii tinerilor în câmpul muncii; elaborarea măsurilor de ordin instituțional, economic și social în scopul înlăturării dificultăților cu care se confruntă acești tineri în procesul de angajare în câmpul muncii și în activitatea antreprenorială; elaborarea recomandărilor practice referitor la: reducerea contribuțiilor sociale pentru tinerii angajați; rambursarea cheltuielilor de instruire a tinerilor din mediul rural; stimularea obținerii creditelor preferențiale de consum; susținerea familiilor tinere din localitățile rurale.

Implementarea rezultatelor științifice. Conținutul de bază al lucrării a fost discutat în cadrul conferințelor naționale și internaționale. Rezultatele cercetărilor științifice au fost aplicate de către autor în activitatea incubatoarelor de afaceri în zona de Nord a țării, în Transnistria și în UTA Găgăuzia.

АННОТАЦИЯ

Каушан Корина

Докторская диссертация по экономике, специальность
521.01 - Теория экономики; экономические политики
Занятость рабочей силы среди сельской молодежи
УТМ, Кишинэу, 2015

Структура диссертации состоит из введения, трех глав, поделенных на соответствующие параграфы, выводов и рекомендаций, изложенных на 152 страницах основного текста, библиографии с 168 источниками, 40 фигур, 40 таблиц, 34 приложений. Полученные результаты опубликованы в 12 научных работах, 3,9 п.л.

Ключевые слова: сельская молодежь, молодежная политика, рабочая сила, занятость, эмиграция, сельское предпринимательство, сельский туризм, сельские услуги, бизнес инкубатор, программы для молодежи, мотивация.

Область исследования: понятия занятости рабочей силы; социально-экономические проблемы занятости сельской молодежи; тенденции и проблемы с которыми сталкивается сельская молодежь Республики Молдова на рынке труда; основные направления стимулирования трудовой деятельности молодежи из сельской местности.

Задачи исследования: анализ проблем занятости сельской молодежи Республики Молдова и разработка мер по социально-экономическому стимулированию активного участия сельской молодежи в трудовой деятельности.

Цели исследования: определение и конкретизация этапов эволюции концепции *занятости рабочей силы*; выявление и классификация национальных и международных программ, направленных на поддержку сельской молодежи; выявление причин эмиграции молодежи из сельской местности; определение уровня обеспечения доступа молодежи к образованию, здравоохранению и информации; формулирование приоритетных направлений стимулирования занятости молодежи в

сельских районах; разработка среднесрочного прогноза занятости сельской молодежи.

Научная новизна исследования заключается в: (1) определении и конкретизации этапов развития понятия занятости рабочей силы; (2) выделении социально-экономических проблем, стоящих перед сельской молодежью в Молдове; (3) разработке конкретных мер по поддержке занятости сельской молодежи; (4) разработке среднесрочного прогноза (2014-2020) занятости сельской молодежи на рынке труда; (5) разработки мер по стимулированию социально-экономического развития сельской молодежи в предпринимательской деятельности.

Решение важной научной проблемы состоит в разработке социально-экономических стимулов занятости сельской молодежи в Молдове на рынке труда, что повысит уровень занятости и предпринимательской деятельности, сократит эмиграцию населения из сельских районов и увеличит вклад в экономическом развитии страны.

Теоретическая значимость и практическая ценность работы заключаются в: разработке и обосновании практических мер по снижению процесса эмиграции сельской молодежи; разработке мер по развитию социальной инфраструктуры в сельской местности; разработке мер организационного, экономического и социального уровня чтобы удалить барьеры, стоящие перед сельской молодежью в сфере занятости и предпринимательства; разработке практических мер по сокращению социальных отчислений для молодых сотрудников, стимулированию сельской молодежи на получение потребительских кредитов; поддержке молодых семей из сельской местности.

Научные результаты работы представлены и одобрены на национальных и международных конференциях. Результаты научных исследований были внедрены в деятельность бизнес инкубаторов Северной части страны, Транснистрии и АТО Гагаузии.

ANNOTATION

Caușan Corina

Doctoral Thesis in Economics,
speciality 521.01-Economic theory; economic policies

Work-force occupation among rural youth

UTM, Chisinau, 2015

Structure of the thesis: The thesis includes an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 168 titles, 40 tables, 40 figures, 34 annexes, 152 pages of text. The results are published in 12 scientific papers, 3,9 c. s.

Keywords: rural youth, youth policy, workforce, occupation, emigration, rural entrepreneurship, rural services, business incubator, vocational training, youth programs, motivation.

Field of study of the thesis: occupation concepts, economic and social problems of rural youth occupation; trends and issues facing rural youth work activity in Moldova; priority directions of stimulating youth employment activities in rural areas.

The purpose of the thesis is to analyse occupation problems of rural youth in Moldova and to elaborate social and economic measures to stimulate the active involvement of rural youth in labour activities.

Research objectives: determination and concretization of stages of evolution of labour force occupation concept; highlighting and classification of national and international programs supporting rural youth; highlighting causes of youth migration from the rural sector; analyzing of youth access to education, health care and information; formulation of directions and priority measures to stimulate youth occupation in rural area; elaboration of a medium-term forecast on rural youth occupation.

Scientific novelty and originality of the research is: (1) determination and concretization of stages of evolution of labour force occupation concept; (2) highlighting socio-economic problems facing rural youth in Moldova; (3) development of concrete measures to support rural youth occupation; (4) elaboration of a medium-term forecast (2014-2020) on rural youth occupation;

(5) developing measures to stimulate social and economic development of rural youth in entrepreneurship.

Important scientific problem solved is the elaboration of social and economic measures of stimulation of rural youth occupation in Moldova in the labor market, which will help to increase the occupation rate and to launch the entrepreneurial activity, to stop migration from rural areas and to increase contribution to economic development.

Theoretical and practical value of the thesis lies in the elaboration and argumentation of practical measures to increase the occupation rate of young workforce; elaboration and argumentation of measures to develop social infrastructure in rural areas in order to attract youth into employment; developing measures at institutional, economic and social level in order to remove difficulties facing rural youth in the employment and entrepreneurship; elaboration of practical recommendations on reducing social contributions for young employees, reimbursement costs of training rural youth; boosting rural youth in obtaining preference consumer loans; supporting of young families in rural areas.

Implementation of scientific results: the core content of the paper was discussed at national and international conferences. Scientific research results have been applied by the author in the work of business incubators in the North of the country, Transnistria and in UTA Gagauzia.

CAUȘAN Corina

**OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN RÎNDUL
TINERILOR DIN MEDIUL RURAL**

**Specialitatea 521.01 – Teorie economică; politici economice.
Autoreferatul tezei de doctor în economie**

Aprobat spre tipar
Hîrtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar ...

Formatul hîrtiei 60 x 84 ¹/₁₆.
Tiraj 50 ex.
Comanda nr.

UTM, 2004, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfînt, nr. 168,
Editura „Tehnica UTM”,
str. Studenților nr. 9/9, Chișinău, MD2045